

Skrócony opis pracy doktorskiej (streszczenie)

Niniejsza praca jest opisem realizacji spektaklu operowego *La forza del merito* Marcella di Capua z dyrygenckiego punktu widzenia. Premiera wydarzenia odbyła się 25 czerwca 2021 roku w Filharmonii Podkarpackiej, w ramach 60. *Muzycznego Festiwalu w Łańcucie*. Opis składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich dotyczy zarysu dziejów opery od baroku do klasycyzmu, z uwzględnieniem występowania tego gatunku na ziemiach polskich. W drugim znajdują się informacje o Marcellu di Capua oraz jego chlebodawczyni – Izabeli Lubomirskiej. Dodatkowo, zawarte zostały wiadomości na temat opery *La forza del merito* w kontekście pochodzenia materiału muzycznego, libretta i obsady. Trzeci rozdział dotyczy analizy dzieła, będący przedmiotem opisu, natomiast czwarty związany jest z realizacją opery *La forza del merito*.

Opera powstała w epoce baroku, jednakże jej załóżków można upatrywać już w renesansie, a nawet w średniowieczu. Ogromny wpływ na rozwój opisywanego gatunku miały Włochy, w których wykształciły się „szkoły operowe” w Rzymie, Wenecji, Neapolu, a także we Florencji i w Mantui. Z Włoch wypływały nowe idee, które przejmowane były przez inne ośrodki narodowe, a następnie rozwijane według własnych tradycji. Niebagatelny wpływ na dalszy rozwój omawianego gatunku miała reforma Glucka oraz twórczość Mozarta w epoce klasycyzmu.

Mimo tego, że opera na ziemiach polskich pojawiła się dosyć szybko, prym wiodła twórczość włoska, a także francuska. Pierwsze przedstawienie wykonano na dworze królewskim Zygmunta III z Dynastii Wazów. Spektakle z librettem przetłumaczonym na język polski, bądź też z oryginalnym polskim tekstem pojawiły się za czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Marcello di Capua był kompozytorem żyjącym w XVIII i XIX wieku. Data i miejsce jego narodzin nie jest dokładnie znana. Najprawdopodobniej urodził się w 1740 roku. Trudniej jednoznacznie wskazać miejsce, gdzie Capua przyszedł na świat. Zachowały się źródła, dzięki którym można stwierdzić, że zmarł on 2.04.1819 roku w Łańcucie. Pierwsze udokumentowane informacje, dotyczące działalności kompozytorskiej, pochodzą z lat 60. XVIII wieku. Dzieła wykonywane były w wielu teatrach włoskich m.in.: w: Rzymie, Neapolu, Wenecji, Mediolanie, Florencji, Turynie. Jego twórczość pojawiała się także w wielu

innych ośrodkach europejskich takich jak np.: Praga, Drezno, Wiedeń, Paryż, Madryt, Barcelona, Lizbona. Przez 15 lat piastował posadę kompozytora w Collegio Nazareno. Marcello di Capua był wieloletnim kapelmistrzem Izabeli Lubomirskiej. Pierwsze wzmianki dotyczące pełnionej służby u księżnej, pojawiły się w druku libretta opery *Il fonte d'acqua gialla o sia Il trionfo della pazia* z 1786 roku. Capua przybył do posiadłości Lubomirskiej w Łańcucie w latach 90. XVIII wieku. Tam też przebywał aż do swojej śmierci.

Dziś zupełnie zapomniany kompozytor, za swojego życia cieszył się popularnością. Jego dzieła wystawiane były w wielu ośrodkach europejskich. Największą część twórczości stanowiły opery – blisko 50 tytułów. Wiele z nich zaginęło, bądź też zachowało się we fragmentach. Wśród istniejących rękopisów rozsianych po różnych zakątkach świata, pokaźny zbiór twórczości znajduje się w bibliotece Muzeum-Zamku w Łańcucie. Znajdują się tam m.in.: autografy partytury, głosów wokalnych i instrumentalnych opery *La forza del merito*. Mirosław Płoski, przy współpracy ze Stowarzyszeniem Artystycznym Horizon, wydał w 2017 roku partyturę, stworzoną na podstawie tych materiałów. *La forza del merito* to jednoaktowa opera, napisana z okazji ślubu Henryka Lubomirskiego z księżniczką Teresą Czartoryską. Treść libretta ma żartobliwy i lekki w odbiorze charakter, jednakże obok wątków komediowych, pojawiają się odniesienia do starożytnych bogów, czy też fragmenty wychwalające Henryka Lubomirskiego. Opera powstała prawdopodobnie w 1807 roku i wtedy też mogła być wykonana. Po ponad 200 latach dzieło zostało przedstawione szerszej publiczności podczas premiery w 2021 roku.

Do analizy utworu w ujęciu dyrygenckim posłużyła teoria retoryki i doboru tonacji w oparciu o barokową i klasyczną interpretację. Dodatkowo wyszczególnione zostały elementy muzyczne, które podbudowują akcję sceniczną, wynikającą z libretta czy też reżyserii. Ponadto, przedstawiono wybrane pomysły interpretacyjne oraz zastosowane zmiany artykulacyjne z uzasadnieniem mającym potwierdzenie w literaturze muzycznej oraz rozprawach teoretycznych.

Ostatni rozdział pracy dotyczy realizacji premiery *La forza del merito*. W tej części omówiona została koncepcja muzyczna i koncepcja reżyserska. Dodatkowo opisano różnice między współczesną a dawną realizacją opery klasycznej. Obecnie zawodowa praktyka wykonawcza pozwala na realizację dzieła z profesjonalnymi muzykami, zarówno w małych jak i dużych obsadach, w teatrach operowych, czy w salach filharmonicznych. Na zakończenie przedstawione zostały poszczególne etapy przygotowania spektaklu operowego odnoszące się do prób muzycznych z wokalistami, prób reżyserskich oraz prób z orkiestrą.

Omówione problemy dotyczyły układania planu i dostosowania odpowiedniego systemu pracy z muzykami.

Brief summary of the doctoral dissertation (abstract)

This dissertation describes the realisation of a staged production of *La forza del merito*, an opera by Marcello di Capua, from a musical director's point of view. The premiere performance of this realisation took place on June 25, 2021 by the Podkarpacka Philharmonic, as part of the *60th Łańcut Music Festival*. The dissertation consists of four chapters. The first chapter outlines the history of opera from the Baroque to the Classical era, taking into account how this genre developed in the polish-speaking world. The second contains information about Marcello di Capua and his patron – Izabela Lubomirska. Additionally, this chapter contains information about *La forza del merito*, specifically regarding the origins of the musical material, libretto, and original cast. The third chapter deals with the formal musical analysis of the work in question, while the fourth chapter is dedicated to its modern realisation.

Opera came into existence during the Baroque era in western art music, however its origins can be traced back to the Renaissance, and even to the Middle Ages. A huge impact on the development of this new genre were the "opera schools" of Rome, Venice, Naples, Florence and Mantua. The new ideas that emerged from these schools in the Italian-speaking world were adopted by other national centres throughout Europe, and then developed according to their own traditions. Gluck's reformation of opera, and later the work of Mozart in the Classical era had a considerable influence on the further development of the genre in question.

Although opera appeared in Poland quite early, Italian and French works were predominant. The first opera performance in the country was performed at the royal court of Sigismund III of the Vasa Dynasty. Performances with a libretto translated into Polish, or with an original Polish text to be sung, appeared in the times of Stanisław August Poniatowski.

Marcello di Capua was a composer who lived in the 18th and 19th centuries. The exact date and place of his birth are not known. He was likely born in 1740, but it is more difficult to pinpoint the place where di Capua was born. Sources have survived, however, indicating that he died on April 2, 1819 in Łańcut. The first documented information on his composing activity comes from the 1760s. His works were performed in many Italian theatres, in cities including Rome, Naples, Venice, Milan, Florence and Turin. His work also appeared in many European cities elsewhere, such as Prague, Dresden, Vienna, Paris, Madrid, Barcelona and Lisbon. For 15 years he held the tenure of composer at the Collegio Nazareno in Rome. Marcello di Capua also served as Kapellmeister for Izabela Lubomirska for many years. The first mention of his service with the duchess appear in the libretto of the opera *Il fonte d'acqua gialla o sia Il trionfo della pazzia* from 1786. Di Capua came to the Lubomirska estate in Łańcut in the 1790s, where he stayed until his death.

Today an almost completely forgotten composer, di Capua enjoyed great popularity during his lifetime, with his works being staged throughout Europe. The largest part of his oeuvre were operas, of which he wrote nearly 50. Many of them have been lost or preserved only in fragments. Among the existing manuscripts scattered around the world, a large collection of works can be found in the library of Łańcut Castle's Museum. There, amongst other works, are autographs of the score, vocal and instrumental parts to the opera *La forza del merito*. In 2017 Mirosław Płoski, in collaboration with the Horizon Art Society, published a score based on these materials. *La forza del merito* is a one-act opera, written for the occasion of Henryk Lubomirski and princess Teresa Czartoryska's wedding. The libretto is playful and light in character, although alongside the comedic plot there are also references to ancient gods and fragments praising Henryk Lubomirski. The opera was likely written in 1807 and performed the same year. After more than 200 years, the work was presented to a wider audience with its modern premiere in 2021.

Key elements in analysing the work from a conductor's perspective were rhetorical techniques and the use of tonality and key signatures based on Baroque and Classical era compositional practises. This dissertation also discusses musical elements that underpinned and supported the action on stage in the 2021 revival, as a result of both the libretto directly, and as created by the stage and artistic direction. Finally, several interpretative suggestions and articulation changes are presented and justified using stylistic practises catalogued in music literature and theoretical dissertations.

As stated above, the final chapter of the dissertation concerns the modern premiere of *La forza del merito*. This part describes the musical direction, and the stage direction of said production. Additionally, the general differences between contemporary and Classical-era opera performance practises are described. Today it is possible, and indeed, standard, to perform such works, whether with small or large casts, with professional musicians in opera theatres or philharmonic halls. Finally, various stages of preparation for the performance are described, in particular: the musical rehearsals with the vocalists, the stage rehearsals and orchestral rehearsals. Elaborated are problems that arose in this process concerning the creation of a plan, and the implementation of an appropriate system of work with the musicians.

Transl. Mateusz Gwizdała